

שבת חזון
תשפ"ד

קורל יעקב

לזכר נשמת אבי הרה"צ ר' יעקב יצחק בן הרה"צ ר' משה מנחם שפיגעל זצ"ל
רב דק"ק "שערי שמים" רומנישער שוהל, באסיט סייד, טא יארק

אבי זצ"ל רגיל לומר כשהי' ילד קטן הוא למד מאביו זצ"ל החסרון של אהבת ממון, והמעלה של אהבת חנם, ולצערינו הוא ראה בדור הבא שהרבה אנשים חלפו ואצלם הוא להיפך, שיש להם אהבת ממון ושנאת חנם רח"ל.

ב) איתא ביומא (ט') מקדש ראשון מפני מה חרב, מפני שלשה דברים שהיו בו עבודה זרה, גילוי עריות, ושפיכות דמים, אבל מקדש שני שהיו עוסקים בתורה, ובמצוות, וגמילות חסדים, מפני מה חרב, מפני שהי' בו שנאת חנם ללמדך ששקולה שנאת חנם כנגד שלש עבירות. והקשה הגמ' - וכי במקדש ראשון לא הי' שנאת חנם, והכתיב (יחזקאל כ"א, י"ז) מגורי אל חרב היו את עמי לכן ספוק אל ירך, ואמר רבי אלעזר אלו בני אדם שאוכלים ושותים זה עם זה, ודוקרים זה את זה בחרבות שבלשונם. ות"י ההיא בנשיאי ישראל הואי. **נראה מזה** דבמקדש ראשון לא היתה שנאת חנם בין המון העם, רק בין נשיאי ישראל, משא"כ במקדש שני נתרבה שנאת חנם בין כולם רח"ל. **ועוד נראה** עד כמה אנו צריכים להתרחק משנאת חנם, שאפילו נשיאי ישראל היו נכשלים בזה רח"ל, עיי"ז שהיו מדברים קשה זה לזה, כמ"ש שהיו דוקרים זה לזה בחרבות שבלשונם.

נראה מזה עד כמה צריך האדם ליהרר שידבר בנעימות ולא ח"ו קשות, ואפילו כשחבירו מדבר עמו קשות, צריך להתגבר על יצרו ולענות בנעימות, ומדרגה גדולה כזו מציינו בדוד המלך ע"ה שאמר (תהלים קכ"ב, א') שמחתי באומרים לי בית ה' נלך - פירש רש"י - שמעתי בני אדם שאומרים מתי ימות אותו זקן, וימלך שלמה בנו, ויבנה בית המקדש ונעלה לרגל, ואני שמח. **יש לפרש כוונתו**, שלכאורה צ"ע איך יכול לומר "בית ה' נלך" הא בזמן דוד עדיין לא הי' בית המקדש. לכן פירש רש"י שכוונת הפסוק הוא שהיו אנשים שמקיים למיתת דוד, כדי שימלך שלמה בנו תחתיו ויבנה בית המקדש. וזה הפלא ופלא שדוד מלך ישראל שעשה כל כך בשביל ישראל, לוחם מלחמת ה', וכתב ספר תהלים, ועם כל זה כששמעו אנשים מקוים למיתתו, לא הי' כועס עליהם, אלא אדרבה שמוח שרוצים לילך בית ה', ובודאי לא הי' קל להגיע למדרגה כזו, לכן אנו מתפללים בכל יום בסוף שמונה עשרה "ולמקללי נפשי תדום ונפשי כעפר לכל תהיה" דהיינו אפילו לבני אדם שמדברים עלי קשות ומקללים אותי לא אענה אותם, אלא נפשי תדום ונפשי כעפר לכל תהי'.

אנו חיים היום בתקופת "עיקבתא דמשיחא" וכבר העיד החפץ חיים זצ"ל על זה שתקופה זו הותחלה בחייו. פעם אחת בא אחד להחפץ חיים וביקש ממנו עצה טובה האיד לינצל מחבלי משיח, אמר לו החפץ חיים, הא מבואר בפרשת לך לך (ט"ו, י"ב) ויהי השמש לבוא ותרדמה נפלה על אברם והנה אימה חשיכה גדלה נופלת עליו - פירש רש"י על מלת אימה - רמז לצרות וחשך של גליות עכ"ד. אבל זה שכתב חשיכה גדולה הוא רמז על "עיקבתא דמשיחא" דאז יהיה העולם במצב חשיכה גדולה, והעצה המיוחדת לינצל מחשיכה זו היא העצה של רבי אליעזר הגדול (סנהדרין, צ"ח) שאמר לתלמידיו דמי שרוצה לינצל מחבלי משיח יעסוק בתורה ובגמילות חסדים.

אנו חיים "בתקופה קשה" ובכל יום ויום אנו שומעין צרות קשות מהיום שעבר רח"ל, וגם אחינו בארצנו הקדושה חיים תמיד במצב סכנה גדולה, ואין לנו על מי להשען אלא על אבינו שבשמים.

זכרתי כשמרון הגאון ר' אלעזר שך זצ"ל, הספיד מרן הגר"מ פיינשטיין זצ"ל, אמר עליו הפסוק במשלי (ל"א, כ"ו) "פיה פתחה בחכמה ותורת חסד על לשונה" שמרון זצ"ל היה בבחינת תורת חסד, דלא רק שעשה חסדים לאחרים, אלא גם עשה חסד עם תורתו - ובודאי זוהי מדריגה גדולה להיות בבחינת תורת חסד, ואי אפשר לכל אדם להגיע למדריגה כזו, אבל עכ"פ כל אחד ואחד צריך להשתדל כפי יכולתו להגיע עכ"פ לבחינה זו.

אלה הדברים (א', א') איתא במדרש רבה (ריש דברים) אמר הקב"ה ראה לשונה של תורה מה חביבה שמרפא את הלשון, מנין שכן כתיב (משלי ט"ו, ד') מרפא לשון עץ חיים, ואין עץ חיים אלא תורה שנאמר - עץ חיים היא למחזיקים בה. **הפירוש מהר"ו פירש עפ"י הגמ' בערכין (ט"ו)** אמר רבי חמא ברבי חנינא, מה תקנתן של מספרי לשון הרע, אם תלמיד חכם הוא יעסוק בתורה. **ולפ"ז י"ל** שזהו כוונת המדרש דמי שהוא לקוי בעון לשון הרע הוא מתרפא ע"י לימוד התורה, וזהו כוונת הפסוק - מרפא לשון עץ חיים, דהיינו מי שלומד לשון התורה בלשונו הוא מרפא לשונו.

וי"ל עוד עפ"י דברי החפץ חיים (פתיחה לספר חפץ חיים) הנה לבסוף ימי בית שני גברה שנאת חנם ולשון הרע בינינו בעונותינו הרבים, ובעבור זה נחרב הבית וגלינו מארצנו כדאיתא ביומא (ט') הגם שהגמ' נקטה - שנאת חנם הכוונה הוא על לשון הרע ג"כ, שיוצאת מצד השנאה, דאי לאו הכי לא היו נענשים כ"כ, והיינו דסיים שם - ללמדך שקשה שנאת חנם כנגד עבודה זרה וגילוי עריות ושפיכות דמים, וזה מציינו בערכין (ט"ו) גבי לשון הרע. ועוד מגופא דשמעתא שם ביומא מוכח כן, מדפריך שם - ובמקדש ראשון וכו' ודוקרים את חבריהן בחרבות שבלשונם - לכן בודאי בזמן של בין המצרים צריך כל אחד להתחזק בשמירת הלשון, שזה הוא עיקר סיבת גלותינו.

ולפ"ז י"ל דברי התפלה - אלקי נצור - ונפשי כעפר לכל תהי' פתח לבי בתורתך - הגאון הגדול ר' יהודה צבי גארדאן זצ"ל ממינסק פי' עפ"י הגמ' בערכין (ט"ו) מה תקנתו שלא יבא לידי לשון הרע אם תלמיד חכם הוא יעסוק בתורה, ואם עם הארץ הוא ישפיל דעתו. **ולפ"ז י"ל** שאם עם הארץ הוא, הדרך לינצל מלשון הרע הוא בדרך הכנעה ושפלות, וזהו - ונפשי כעפר לכל תהי', ואם תלמיד חכם הוא יעסוק בתורה, וזהו - פתח לבי בתורתך ובמצותיך תרדוף נפשי.

וי"ל עוד עפ"י המשנה באבות (פרק ו') שהעוסק בתורה לשמה אוהב את המקום ואוהב את הבריות. **ולפ"ז י"ל** דמי שמורגל בשנאת חנם ולשון הרע צריך להתחזק בלימוד התורה, שזהו אחת מסגולות התורה להיות אוהב את הבריות.

איתא באבות (ו', א') רבי מאיר אומר כל העוסק בתורה לשמה זוכה לדברים הרבה, ולא עוד נקרא רע וכו' אוהב את הבריות. **צ"ע** דהא נאמר לקמן באותו פרק (משנה ו') התורה נקנית במ"ח דברים ואלו הן בתלמוד וכו' אוהב את הבריות, הרי מבואר דא"א לקנות תורה רק ע"י מעלה זו של אוהב את הבריות, וא"כ איך יכול לומר שיזכה למעלה זו רק ע"י לימוד התורה לשמה. **וי"ל עפ"י דברי המשגיח הגאון ר' יחזקאל לעוינשטיין זצ"ל**, שהי' מדבר על אהבת הבריות של החפץ חיים זצ"ל, שפעם אחת נדרש החפץ חיים להעיד עדות לטובת חברו ישיבה, והסניגור ברצונו לעורר את השופטים על טיב העדות, אמר להם שהעד הני"ל פעם אחת נכנס גנב לביתו וכשביקש בני הבית לרדוף אחר הגנב, מנע זאת מידם, ולא זאת בלבד אלא אמר שהוא מוחל בלב שלם לגנב ואין לו עליו שום טענות ותביעות, השופטים שאלו האם הסניגור מאמין לסיפור זה, תשובת הסניגור להשופטים אינה נוגעת לעניינינו, ובודאי השופטים צדקו מבחינתם, שאין זה מכוחות בני אדם, ולכן לא יכלו להאמין לזה, ורק הבורא עולם יכול לעשות זאת, ורק המקורב להי' יכול להגיע למדריגה זו, ולכן החפץ חיים זצ"ל אשר הי' מקורב להי' הגיע למדריגה זו שהיא למעלה מדרך הטבע כיון שהי' מדובק במדותיו של ה'. **ולפ"ז י"ל** דבאמת יש שתי בחינות לאוהב את הבריות - **א)** שיכיר שמחת וצרת חבריו, וישווה את עצמו לכוונת הרגיש צרתו כאילו קרה לעצמו, וזה הוא אחד מהמ"ח קניני התורה והכדפירש התפארת ישראל שם. **ב)** שהוא מגיע למדריגת אהבת חבריו כמו המעשה הני"ל של החפץ חיים זצ"ל, שזה בא רק ע"י לימוד תורה לשמה.

זקני הרה"ק ר' משה ליב מסאסוב זצ"ל אמר מדוע בתפילות "יהי רצון" בשני ובחמישי אחר קריאת התורה אנו אומרים "יהי רצון מלפני אבינו שבשמים" ובכרוז האחרון אין אנו מתחילים בנוסח "יהי רצון" רק מתחילים תיכף בבקשה "אחינו כל בית ישראל", והוא מפני שבזמן שאנחנו במדרגת אחים וכל בית ישראל נחשבים "לאחינו", אז אין צריכים להתפלל ולבקש שתהא השעה שעת רצון, כי בשעת אחוה ושלוה ממילא היא שעת רצון.

פעם אחת הי' מעשה בעיר נוא יארק שאיש אחד שהיה מוכה בסנוורים מבטן אמו עמד על קרן רחוב וחיכה בעד מי שיוכל לעזור לו לעבור את הרחוב, ניגש אליו איש אחר שלקח אותו תחת זרועו ואמר בקול נמוך, האוכל לעבור את הרחוב עמך, אני אהי' מאד מאושר אם אתה מרוצה לכך, השיב האיש העור, כששניהם עברו את הרחוב בשלוה, האיש נשאר בהשתוממות לשמוע איך האיש התחיל לתת לו תודה בעד עזרתו לו לעבור את הרחוב, איש כמוני סומא זה כמה שנים, האיש התחיל לצעוק בבהלה, כשאתה ניגש לצדי, חשבתי שאתה תעזור לי לעבור את הרחוב, עתה אני מוצא ששיניו סומים אנו, ורק מפני "שאחזנו שיניו איש בזרוע רעהו" עזר לנו ה' הטוב לעבור בשלוה, ברחוב הומה מלא סכנות.

וכדאי להזכיר את דברי המדרש רבה (סוף פרשת דברים) ויאמר ה' אל משה אל תירא אתו כי בידך נתתי אותו – כי בידך אתננו אין כתיב כאן אלא נתתי, כבר פסקתי את דינו מימות יעקב, כיצד, בשעה שנכנס יעקב אצל פרעה לברך אותו, שנאמר (בראשית מ"ז, ז') ויברך יעקב את פרעה, הי' עוג יושב שם, באותה שעה אמר לו פרעה לעוג לא כך היית אומר אברהם פרעה עקרה הוא ואינו מוליד (מפני שמישמעאל עד יצחק כמה שנים ולא הוליד מהגר סבור ששוב נתעקר אברהם) הרי בן בנו ושבעים נפש מירכו, אותה שעה התחיל עוג מכניס עין רעה עליהן, אמר לו הקב"ה אי רשע מה אתה מכניס עין רעה בבני, תמס עיניו של אותו האיש, עתיד הוא ליפול בידך, הרי כי בידך נתתי אותו.

ג) אחרי הכתו את סיחון וגו' הואיל משה באר את התורה הזאת לאמר (דברים א', ד') פירש רש"י התחיל לבאר את התורה ולפרשה בשבעים לשון. צ"ע למה נתעורר עתה משה רבינו אחרי הכותו את סיחון בעבר הירדן לבאר את התורה בשבעים לשון. וי"ל שאחר הכותו אותן הרשעים יכול לדבר אלה הדברים לבני ישראל, מה שלא היו יכולין להתגלות בעוד קליפת הרשעים היתה בעולם. וכעין זה כתב החידושי הרי"מ זצ"ל, שאחרי הכותו את אותן הרשעים נפתח באר התורה. וכעין זה פ"י המלא העומר, שהי' מסוגל יותר להשפיע התורה, אחר הכנעת הקליפות.

וי"ל באופן אחר, עפ"י דברי הכרם הצבי (הגאון ר' צבי הירש פרבר זצ"ל) שפי' בשם הגאון ר' זאבל איגר זצ"ל עפ"י פירש רש"י (ריש בראשית) שלא הי' צריך להתחיל את התורה אלא מהחודש הזה לכם שהיא מצוה ראשונה, ומה טעם פתח בבראשית, אלא שאם יאמרו אומות העולם

לסטים אתם שכבשתם ארץ ז' עממים, בני"י אומרים להם כל הארץ של הקב"ה הוא בראה ונתנה לאשר ישר בעיניו. ולפי"ז י"ל דכאשר כבשו בני"י ארצות מלכים גדולים של סיחון ועוג, והיו סמוכים לכניסת הארץ לכבוש ארץ ז' עממים, לכן כדי שלא יאמרו שבני"י הם לסטים, רצה משה להראות להם השטר שהיא התורה שכתוב בה שהקב"ה ברא את העולם וברצונו נתן אותה לזרעו של אברהם אבינו לאחוזת עולם, אבל יען שהתורה הקדושה היא כתובה בלשון הקודש, והגויים לא יבינו אותה, לכן הוא באר אותה עתה בשבעים לשון, להראות להם צדקת בני"י כי בדין נטלו אותה.

וי"ל באופן אחר, עפ"י דברי הקדושת לוי זצ"ל, שלפעמים כתוב בתורה בלשון התרגום כגון - יגר שהדותא, וכן הלשון של שאר אומות כגון - טוטפות - ט"ט בכתפי שתיים - פת באפריקי שתיים, וכן מלת הן בלשון יוני - אחת, והטעם הוא כי הלשון של האומות הוא החיות של האומה, ולשון הקודש הוא של ישראל לבד, ובאמת בני"י שמעו התורה בסיני רק בלשון הקודש, וה' המביט מראשית אחרית וראה שישראל צריכין להיות בגלות, לזה כתב בתורה לשון של שאר אומות שעי"ז יהי' לכם אחוזה בחיות שלהם שהוא הלשון בהתורה הקדושה בכדי שישראל יוכל להיות להם תקומה בגלות. ולפי"ז י"ל שדוקא עתה בארץ מואב שהוא ארץ הגויים חוץ לארץ ישראל באר להם את התורה בשבעים לשון כדי לקיים את עם ישראל בגלות - ולפי"ז י"ל שמתעם זה קוראים פרשת דברים תמיד בשבת חזון, לרמז שאפילו בזמן שבני"י הם בגלות הקב"ה עמנו ומשגיח עלינו תמיד בהשגחה פרטית.

וי"ל באופן אחר, שאחר מלחמת סיחון ועוג שהקב"ה עשה לבני"י נסים גדולים הם היו מתפחדים שמא אינם ראויים לעוד נסים שיכבשו על ידיהם את הז' עממים, וכפירוש רש"י את הפסוק (בראשית ל"ב, י"א) קטנתי מכל החסדים ומכל האמת, לכן התחיל משה לבאר להם את התורה שאחת מסגולות התורה היא שנותנת לו מלכות וממשלה כמבואר באבות, (ו', א') ונאמר במדרש רבה (סוף פרשת דברים) אמר הקב"ה לישראל כשם שבעולם הזה היו אומות העולם שומעים שמעכם ומתיראין ומתפחדין מכם, כך לעתיד לבוא, שנאמר (דברים כ"ח, י') וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עלך ויראו ממך.

וי"ל באופן אחר, עפ"י הגמ' בע"ז (ה') שלא קאי אינש אדעתיה דרבי' עד ארבעין שנין. ולפי"ז י"ל שמתעם זה שדוקא עכשיו ארבעים שנה אחר יציאת מצרים באר להם משה את התורה, שרק אז עמדו על דעת רבן.

וכדאי להזכיר את דברי הגאון ר' ניסן אלפערט זצ"ל, כשהספיד את רבו מרן הגאון ר' משה פיינשטיין זצ"ל (תענית אסתר, תשמ"ו בשיבה תפארת ירושלים) דזה שנאמר בגמ' ע"ז (ה') שלא קאי אדם על דעת רבו עד ארבעים שנה, אין הכוונה שאז הוא מבין דעת רבו, אלא אדרבה אז הוא בא להכרה שמעולם לא הבין דעת רבו.

גליון זו מוקדשת לזכר נשמת האשה החשובה מרת גינענדל בת רב שלמה ברקוביץ ז"ל, נלב"ע ז' אב תש"ע תנצב"ה

אלה הדברים אשר דבר משה - פעם קודם אחת מהמלחמות שבארץ ישראל, אמר נאסער נשיא של מצרים, שהוא מוכן לכבוש את ארץ ישראל עם צבא כבד מאד, ובא אחד למרן הגר"מ פיינשטיין זצ"ל מלא פחד, ואמר מה יהי', אמר לו מרן זצ"ל במנוחת הנפש - הרי ה' איש מלחמה, וע"כ בסדר המלחמות יש הנהגה אחרת מהנהגת הטבע.

לזכר נשמת זקני הרה"ק ר' יעקב יצחק בן הרה"ק ר' אברהם אליעזר הלוי הורוויץ זצ"ל, הנקרא בפי כל החוזה מלובלין. יומא דהילולא הוא יום ט' לחודש מנחם אב תקע"ה, יהי זכרו ברוך. היה היחיד מכל המנהיגים של תנועת החסידות שמסר נפשו בפועל ממש, כדי להביא משיח צדקנו. וכידוע ענין הנפילה בשמחת תורה תקע"ה שחלה ממנה, עד שנסתלק בתשעה באב באותה שנה. תלמידו זקני הרה"ק ר' צבי מזידיטשוב זצ"ל אמר בזמן ההוא, שכל השבעים שרים עשו קשר אחד להשליך גופו הקדוש של רבו להלאה מהרי חשך, אך ה' צבקות היה בעזרו והצילו.

מעשה ביהודי פשוט שכל ימיו היה גנב, פעם אחת הי' נתארח אצל זקני החוזה מלובלין זצ"ל, ובמשך הזמן שנתארח אצלו שינה את דרכו, וקיבל על עצמו שלא יגנוב עוד, כל ידידיו וחביריו נתפעלו עליו האיך הוא יכול להיות ששינה את דרכו למוטב מן הקצה אל הקצה, ושאלו אותו מה אמר לך החוזה, ואיזה הדרכה נתן לך, ענה להם הגנב, החוזה לא אמר לי כלום, אבל האיך שייך לגור עם החוזה ביחד, ולא לשנות מדרכי הרעה.

זקני החוזה מלובלין זצ"ל, הי' משתדל עם חסידיו שלא לנהל מחלוקת עם המתנגדים, והי' רגיל לומר מוטב להיות בשלוה עם חבירו הגם שהוא בשקר, מלהיות במחלוקת הגם שהוא באמת. ועוד הי' אומר - שלחן ערוך "יורה דעה" מתחיל "בהלכות שחיטה" וגומר "בהלכות אבילות" לרמז מי שמתחיל לנהל "במחלוקת" שמרומז "בשחיטה" סופו להיות "באבילות" רח"ל.

הרוצה לנדב גליון נא להתקשר: kolyaakov44@gmail.com

הכתובת: KOL YAAKOV 89 RIVINGTON ST. (RABBI YAAKOV SPIEGEL WAY) N.Y. N.Y. 10002